

ACC. N:R. No. 8338 : 1-9 (inkl. 3 bl. teckningar)

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tröskning.

Beskrivningen gäller tiden strax före sekelskiftet. Såsom det här är omtalat, så har tröskningen försiggått i denna del av Möre sedan lång tid tillbaka. Det kan passa in på vilken av bönderna som helst inom nämnda socken, då de, på det hela taget, levde ungefär lika. Samma sedvänjor och bruk var rådande, och ingen skilde sig från den andre i någon väsentligare grad. Skildringen är därför typisk, och vad som nedskrivits är autentiskt och ej taget efter tidningsuppsatser e.d.

Etn III : 14-16

Stov. I: 7
m. m.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 8338 : 1.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tröskning.

Tröskningen var ett mödosamt arbete, som tog lång tid. Det började på hösten vid uppfrosten, då övriga arbeten såsom höstsådden, påtatisupptagningen och ärjningen var överstökad. Man skulle även ha gjort på vägen, d.v.s. grusat sitt vägstycke. Man tröskade med slaga vanligen 2 eller 4 och det skedde alltid i takt. Det hände även att 1 tröskade. Det lät enformigt och var mycket drygt. Torpare, som hade liten äring att tröska och även en loge i proportion till skörden, brukade ensam tröska. Vid större gårdar var man för det mesta 4 som tröskade. Själva arbetet ansågs inte grövre eller krävde större kraft än att kvinnor ofta deltog i tröskningen. Även halvstora pojkar kunde ibland få träda in i en äldres ställe för att vid tröskningen hålla slag, som det hette. Det var ett arbete som drog ut på tiden och man var inte färdig därmed förrän lång efter jul. Huvudsakligen brodde det därpå att man inte tröskade kontinuerligt utan med avbrott för annat utearbete, såsom ärjning, dikning, skogskörslor m.m. Det gällde att ta vara på tiden fullt ut, och duktiga husbönder försummade inte detta. Den lejda arbetskraften skulle utnyttjas till fullo, och drängar och pigor skulle ständigt vara i verksamhet.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

No. 8338 : 2.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson
 Härad: S. Möre Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Redan klockan 3 på morgonen skulle dunkandet på logen vara igång. Husbonden sörjde alltid för att inte drängarna försov sig. Antingen var han med själv, som bruket var vid mindre gårdar, ^{eller också han} ställde fart på arbetet och såg till att, vad som skulle utföras, blev gjort. Arbetet utfördes vid lampsken eller skenet från en ljusbit i en lykta placerad vid ena loggaveln. På grund av det eldfångda materialet man handskades med, måste stor försiktighet iakttagas, för att inte eldsvåda skulle förorsakas. På vardera sidan av logdörrarna hängde slagorna på sina krokarna, i ordningställda att omedelbart tas i bruk. Vid arbetets början gick en av karlarna upp i ladet och kastade ner ett antal neker på logen. Man var noga med att följa led efter led (varv efter varv), då man kastade ner nekerna för att tröskas, liksom man vid inbärgningen hade en som leade, lade i varv, och en som lämnade fram, nekakråka. Vidare fick man inte kasta eller skaka förmycket med nekerna. Sädeskornen satt löst och det gällde att få dem på logen och inte låta dem hamna i ladet till mat åt råttorna. Nekerna löstes upp och lades i tvenne rader längs logens långsidor med axen mot logens mitt. Det kallades ett läger och ut-

gjorde omkring t trave eller 24 neker.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. No. 8338:3.

Landskap: Sjælland. Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S. Möre Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

3

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då man tröskat nekerna på ena sidan är ett halft läger avverkat, och man vänder dem på andra sidan och tröskar, och så är ett helt läger färdigt. Halmen samlas ihop och säden skakas ut med en trätjuga gjord av en treklynnig björk e.d. på samma sätt som dyngbredan förfärdigades men med längre och smalare "horn". Det kallas att ticksa halmen. Den samlades sedan ihop till två stora kärvar, en vid vardera sidan och langades näri foderladan eller gevladan, som låg intill fähuset. Sedan sopades den urtröskade säden till loggolvet mitt och bildade en lång smal sträng, kallad mittdråse. Den växer i bredd och höjd efter varje läger och är slutligen så pass stor att den hindrar tröskningen. Då skottas den bort till logens ena kortvägg och kallas sädesdråse. Den blir större och större alltefter tröskningen fortskrider. När dagbräckningen inträder, ska flera läger vara tröskade, och arbetet på logen slutar och man övergår till andra göromål. Under den ljusare delen av dygnet hade man fullt upp med sysslor, som man inte liksom tröskningen kunde uträtta i ljusken. Dit hörde i första hand skogshuggning och skogskörsler. Att hugga props, kvista och flänta, köra hem famnvedsbjörke m.m. var ett arbete, som kunde verkställas endast under gagsljus och därför blev

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R.

M. 8338:4

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

4
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

tröskkarlarna på morgonen i soluppgången skickade att utföra andra sysslor. Först måste alla djuren utfodras. Fähuset sköttes av den kvinnliga personalen, som hade att dra ner hö från höskullen eller slinran med hökroken och vira in en hötapp i halm och dela till varje djur i båsen. Det kallades att geva och varje portion kallades ett foder. När detta var gjort skulle man drevja till hönsen, som nu på morgonkvisten kom nedhoppande från sina pinnar i höns huset, vilket var inrymt i en vrå av själva fähuset. Man drevjade i en liten träho, kallad hönsavacke. Vacke är i denna trakt liktydigt med liten ho eller tråg. Svinho benämnes svinavacke. Drevjet bestod sammanrört mjöl och vatten och avfall från köket. Fähuset skulle måkas d.v.s. gödseln skulle bäras ut på gödselhögen, dyngan, och golvet sopas. Golvet kallas flon, floan. Endast golvet i fähuset benämnes så. Både män och kvinnor utförde detta arbete. Det utfördes med måkspaden en bred träspade med meterlångt skaft och sopningen skedde med lågårdskvasten. I höns huset rengjordes däremot inte under hela vintern utan gödseln tornades upp under pinnarna eller bildade en tjock kaka på höns husets golv. Även fåren utfodrades av kvinnorna. Några lövkärvar kastades in i kätten till fåren eller ett fång hö.

67m. I: 7.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

No. 8338:5.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.Ö!Bondeson.
 Härad: S!Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

Skötseln av stallet och hästarna kom helt på männens lott. Det var en bra merit för en karl, då han kunde visa en välskött häst. Att fodra och rykta och tämja hästen ålåg mannen, som även kände till de hemliga medel mot förgöring. Över spiltan hängde en död skata fastspikad genom näbben, och i piskskaftet satt bitar av vågastål inslagna m.m. Foderstege och krubba, blandflake och sädeskappar skulle ses till och stövränderna på stallgolvet gav vittnesbörd om att det inte fattades rykt.-

Vid mörkrets inbrott då alla utomhus-sysslor avslutats för dagen upptogs tröskningsarbetet på nytt och fortsatte någon timme. Vid 7-tiden åts kvällsmat, och man gick då vanligen till sängs för att i ottan nästa dag börja igen med tröskningen.

Slagan bestod av handvalen och drömpelen förenade med slagbandet. Handvalen, som made en länd av 140 cm., gjordes av lönn eller ask. Den var försedd med en knapp i ena änden för fäste vid slagbandet. Vanligen var handvalen smäcker och välgjord och höll flera generationer ut. Drömpeln gjordes av bok, var tjockare och ungefär häften så lång som handvalen. Den blev fortare ytäliten. Den hade rund eller åttakantig form. Slagbandet gjorde man av ålskinn. Det bestod av en

5

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

S. III: 14

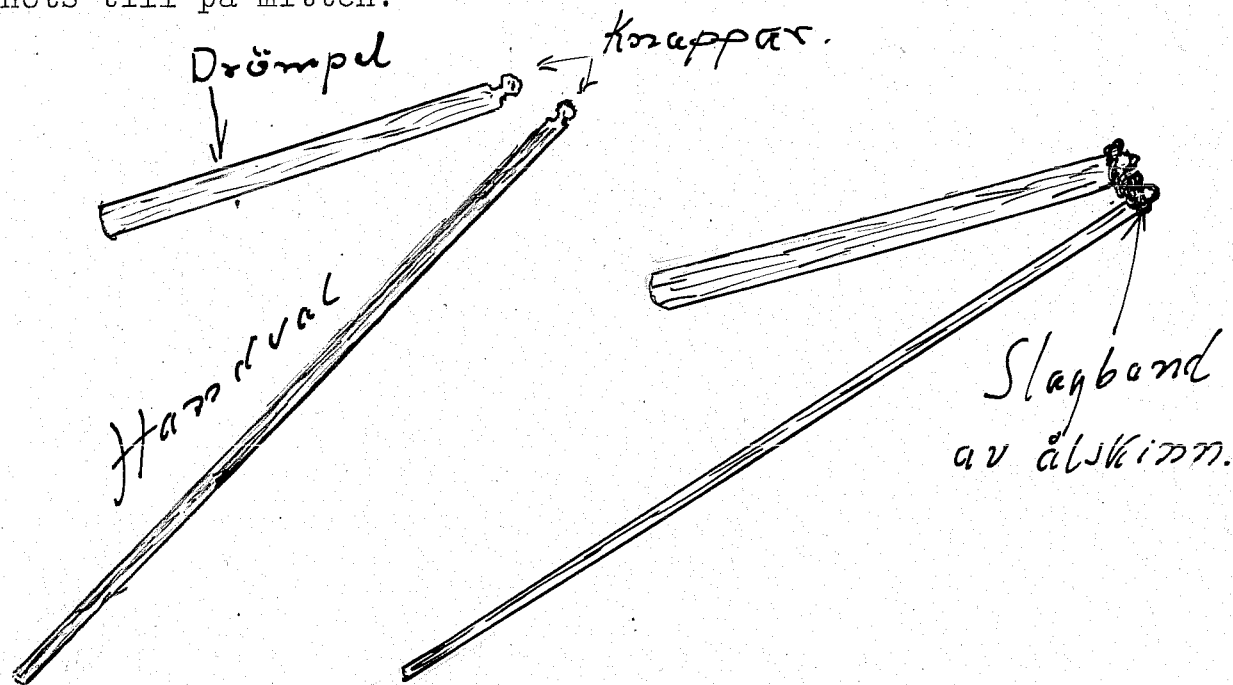
Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. Ma. 8338:6.

Landskap: Småland. Upptecknat av: B.O. Bondseon.
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

flätad hank som trädde över knappen på handvalen och drömpeln och knöts till på mitten.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 8338:7

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
 Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.
 Socken: Gullabo. Berättat av: -----
 Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

7.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Vid tröskningen slogs en del av halmen sönder, ax och vippor lossnade och blandades med säden. För att få säden skild från denna blandning använde man rissel (uttalas ressel). Två slags ressel förekom: rågressel och havreressel. De förra var något tätare, emedan de vidlyftiga havreagnarna fordrade större öppningar för att gå igenom. Ressel var liksom övriga redskap hemmagjort och bestod av en rund stomme, ungefär 15 cm. hög och med en diameter av 90 till 100 cm. Bottnen var gjord av flätverk, tunna cm. breda band av ek eller gran.-

Då man reslade, satte man ressel mot lårbenen och stödde det mot logens sidvägg under det man rörde om med båda händerna. Vad som blev kvar i ressel, sedan sädeskorn och agnar gått igenom, kallades resselingar och ansågs som bättre foder än den grova halmen.

Mot slutet av seklet förekom ressel med ståltrådsbotten. Då började industriprodukter ersätta de äldre hemgjorda redskapen även i detta fall.-

Blev rågdråsen alltför vidlyftig och inkräktade på logrummet, så tog man någon dags paus i tröskningen, medan man kastade den tröskade säden. Det skedde för hand med kastskovel från logens ena kort- sida till den andra, så att agnarna hamnade på logens mitt.

Acta II: 16

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

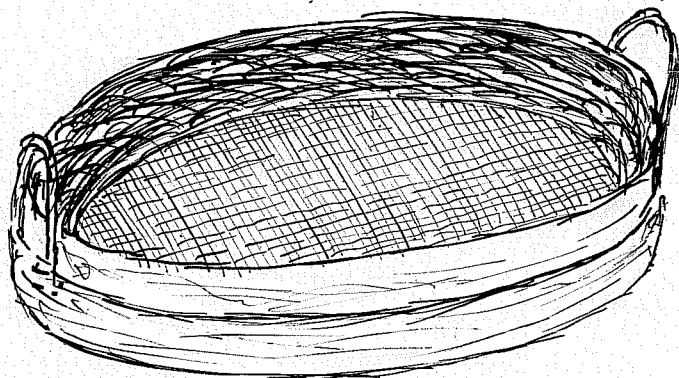
No. 8338: 2.

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.
Härad: S. Möre Adress: L esjöfors.
Socken: Gullabo Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942 Född år 1884 i Gullabo.

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Rissel, som användes vid tröskning, att rissla den tröskade säden genom.
Två slags rissel var vanliga, rågrissel med tätare botten och havre-
rissel med glesare. Risselt var försett med två handtag.

Själva stommen var gjord av tunnhyvlad gran. Handtagen var av böjda gran- eller envidjorl grenar.

Skriv endast på denna sida!

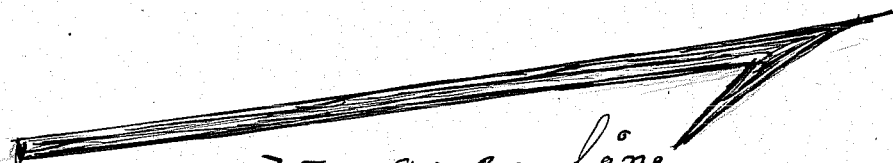
ACC. N:R.

M. 8338:9

Landskap: Småland Upptecknat av: B.O. Bondeson.....
Härad: S.Möre. Adress: Lesjöfors.....
Socken: Gullabo. Berättat av: -----
Uppteckningsår: 1942. Född år 1884 i Gullabo.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

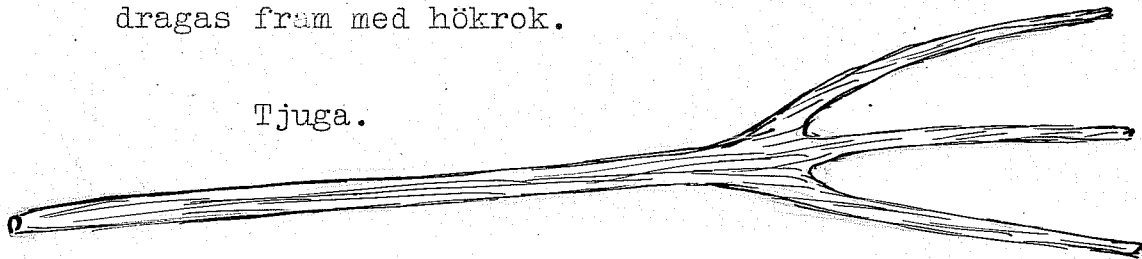
Hökrok att draga fram hö med.

75 - 80 cm lång.

Hökroken gjordes av passande trä. Det packade höet måste dragas fram med hökrok.

Tjuga.

Tjugan var gjord av en treklynnig björk.
Längden var 125-130 cm.

Skriv endast på denna sida!